

Öğretmenlerde Okul Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler: Karar Ağacı İncelemesi¹

²Hatice ÇAKIR AĞIRMAN, Milli Eğitim Bakanlığı, cakir_h20@hotmail.com, Türkiye, 0000-0002-4677-0014

Emre TOPRAK, Erciyes Üniversitesi, etoprak@erciyes.edu.tr, Türkiye, 0000-0002-4131-4888

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Geliş : 14.10.2025	Okul yaşam kalitesi okul ortamında öğretmenlerin kendilerini mutlu, güvende ve değerli hissetmesidir. Öğretmenlerin okul yaşam kalitesi çeşitli özelliklere göre değişmekte, farklı birçok faktörden etkilenebilmektedir. Araştırmanın amacı, öğretmenlerin okul yaşam kalitelerini bazı demografik değişkenler, iş-yaşam dengesi ve işe bağlılık faktörleriyle yordamaktır. Araştırma yordayıcı korelasyonel araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırma verileri, 2021-2022 eğitim öğretim yılında toplanmıştır. Araştırmaya ilkökul, ortaokul ve lisede görev yapan 515 öğretmen katılmıştır. Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu, Okul Yaşam Kalitesi Öğretmen Ölçeği, İş-Yaşam Dengesi Ölçeği, İşe Bağlılık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi karar ağacı yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin okul yaşam kalitesi düzeylerine etki eden öncelikli demografik değişkenin haftalık ders saati olduğu belirlenmiştir. Genel okul yaşam kalitesinin yordanmasında iş yaşam dengesinin işe bağlılığa göre daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Okul yaşam kalitesi iş yaşam dengesi ve işe bağlılık faktörleriyle yordandığında en önemli faktörlerin işe bağlılığın iş takıntısı alt boyutu ile iş yaşam dengesinin iş yaşam uyumu alt boyutu olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları alanyazın doğrultusunda tartışılmış ve buna ilişkin öneriler geliştirilmiştir.
Kabul: 10.12.2025	
Makale türü: Araştırma makalesi	
Anahtar kelimeler: okul yaşam kalitesi, iş-yaşam dengesi, işe bağlılık, karar ağaçları, yordama	
Atıf	Çakır Ağırman, H., & Toprak, E. (2025). Öğretmenlerde okul yaşam kalitesini etkileyen faktörler: karar ağacı incelemesi. <i>International Journal of Progressive Studies in Education</i> , 3(2), 49-73. https://doi.org/10.5281/zenodo.18099605

Factors Affecting the Quality of School Life Among Teachers: A Decision Tree Analysis

Hatice ÇAKIR AĞIRMAN, Ministry of National Education, cakir_h20@hotmail.com, Türkiye, 0000-0002-4677-0014

Emre TOPRAK, Erciyes University, etoprak@erciyes.edu.tr, Türkiye, 0000-0002-4131-4888

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 14.10.2025	Quality of school life is teachers' feelings of happiness, safety, and value in the school environment. Teachers' quality of school life varies according to various characteristics and can be affected by many factors. The study aims to predict teachers' quality of school life using demographic variables, work-life balance, and work engagement factors. The study was designed as a predictive correlational study. Data were collected in the 2021-2022 academic year. The study involved 515 primary, middle, and high school teachers. Data were collected using a personal information form, the Quality of School Life Teacher Scale, the Work-Life Balance Scale, and the Work Engagement Scale. Data analysis was conducted using the decision tree method. The study determined that weekly lesson hours were the primary demographic variable affecting teachers' quality of school life. Work-life balance was more effective than work engagement in predicting overall quality of school life. When predicting the quality of school life using work-life balance and work addiction factors, the most significant factors were the work obsession sub-dimension of work addiction and the work-life harmony sub-dimension of work-life balance. The research results were discussed in line with the literature, and relevant recommendations were developed.
Accepted: 10.12.2025	
Article type: Research article	
	Keywords: school quality of life, work-life balance, work addiction, decision trees, predict

¹ Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Sorumlu yazar (Corresponding author)

GİRİŞ

Okullar, kişileri yaşama hazırlayan ve onların gelişimlerini üstlenen kurumlardır. Okulların hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından öğretme ve öğrenmeye elverişli, güvenli, kendilerini mutlu hissettikleri yerler olması gerekmektedir. Öğrenci ve öğretmenlerin zamanlarının büyük bir kısmını geçirdiği ve yaşamlarında önemli bir yere sahip olan okulların kalitesi araştırmacıların dikkatini çekmiştir (Bayram, 2019). Okul yaşam kalitesi bireyleri, toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda kişisel, sosyal ve akademik olarak geliştiren okullarda öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve yardımcı personelin kendisini mutlu ve güvende hissetme düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Mok ve Flynn, 2002; Sarı, 2007). Öğrencilerde olduğu gibi öğretmenlerin de okulda kendilerini güvende hissetmeleri ve burada geçirdikleri zamandan memnun kalmaları, onları mutlu bireyler yapacak ve hem okul içi hem de okul dışı zamanlarda kendilerini okulun bir parçası olarak görmelerini sağlayacaktır. Bu durum öğretmenlerin okulda olduğu kadar okul dışı çevrelerindeki bireylere ve eğitim çıktılarına pozitif yönde etki edecektir (Arıkan ve Sarı, 2016).

Öğretmenlerin mesleki yeterliliği okul yaşam kalitesi ile ilişkilidir (Kumaş ve Deniz, 2010). Okul yaşam kalitesinin öğretmenlerin okul yaşantıları kadar özel yaşamları üzerinde de etkili olduğu bilinmektedir (Yalçın, Yıldırım ve Akan, 2016). Bu nedenle öğretmenlerin okul yaşam kalitesi yanında iş yaşam dengesi de mesleki performansı etkileyen ve araştırmacılar tarafından incelenen bir kavramdır (Ekin, 2021). İş yaşam dengesi, bireylerin iş hayatı ile özel hayatı arasındaki dengedir (Akin, Ulukök ve Arar, 2017). Diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de çalışma yaşamı ile özel yaşam arasındaki denge, öğretmenlerin moral durumu, aile içi ilişkileri ve çevrelerine sağladığı olumlu katkı açısından önem arz etmektedir. Kişisel gereksinimler, çalışma yaşamı kaynaklı faktörler ve bakmakla yükümlü olunan çevreden gelen taleplerin uyumlu olması durumunda iş yaşam dengesinin sağlandığı savunulmaktadır (Aşır, 2021). Çalışma yaşamındaki gelişmeler ve değişikliklerle birlikte birçok yenilik ortaya çıkmıştır. Teknolojik gelişmeler, insan kaynaklarının önem kazanması, kadınların çalışma hayatına daha fazla dâhil olması, insanların çağın gereklerine ayak uydurabilme adına kendilerini geliştirmeye istekli olması, aileleri ile kaliteli zaman geçirmek istemeleri gibi nedenler çalışanları iş yaşam dengesini kurmaya yöneltirken, işverenleri ise iş yaşam dengesi programlarını uygulamaya yöneltmektedir (Korkmaz ve Erdoğan, 2014).

Toplumların gelişiminde doğrudan etkiye sahip okulların verimliliği büyük ölçüde öğretmenlere bağlıdır. Öğretmenlik mesleği çalışma saatleri ve yaz tatili olması nedeniyle kolay bir meslek olarak değerlendirilebilmektedir (Başaran, 2020). Ancak öğretmenler bürokratik ilişkiler, ders öncesi hazırlıklar, öğrenci davranışlarına karşı üstlendikleri görevler, haftalık ders yükünün fazla olması, iş yaşamı dışındaki rolleri (anne, baba, evlat, eş vb.) gibi birçok yükümlülük nedeniyle iş yaşam dengesini sağlamada zorlanabilmektedir (Özkul, 2014). Bunların yanı sıra öğretmenler öğrencilerle sosyal faaliyetler (gezi, tiyatro, sinema vb.) düzenleme, okul aile iş birliğini sağlamaya yönelik özel gün etkinlikleri düzenlemesine katkı sağlama, derslerin etkinliğini artırmaya yönelik ders materyali hazırlama gibi görevleri nedeniyle okul saatleri dışında da çalışmalarını sürdürmektedir. İş-yaşam

dengesi öğretmenlerin yoğun çalışma temposu yanında özel yaşamlarını devam ettirmesinde önemli bir faktördür.

İş yaşam dengesini sağlamada işe bağımlılık durumu önemli rol oynar (Dilek ve Yılmaz, 2016). Öğretmenlerin eğitim alanında üstlendikleri görevleri verimli bir şekilde yerine getirebilmelerine etki eden işe bağımlılık (Nacar, 2019), alanyazında iş koliklik, işe bağlılık, mesleki bağlılık, işe adanmışlık olarak da kullanılabilmektedir (Dilek ve Yılmaz, 2016; Ekinci, 2021; Meriç, Çiftçi, Yurtal, 2019; Yavuz-Tabak, Şahin ve Tabak, 2018). İşe bağımlılık görev ve bireysel maddi gereksinimler dışında hevesle çalışma isteği ve performansı olarak tanımlanabilmektedir (Apaydın, 2011). Alanyazındaki tanımlara göre öğretmenlik mesleğinde işe bağımlılık, çalışılan kurumla bütünleşme ve işe yönelik üstün çabalar olarak görülmektedir. Öğretmenlerin işe bağımlılık düzeylerinin yüksek olması eğitim amaçlarının gerçekleşmesine katkı sağlayabilir. İşe bağımlılığı yüksek öğretmenler, mesleklerinin gereğinden daha fazlasını yapmaya hevesli olacaktırlar (Yalçın, Yıldırım ve Akan, 2016).

Öğretmenlerin okul yaşam kalitesi iş yaşam dengesi, işe bağımlılıktan etkilenebilir. Bu nedenle iş yaşam dengesi ve işe bağımlılık kavramlarının okul yaşam kalitesine etkisinin incelenmesi önemlidir. İlâveten öğretmenlerin okul yaşam kalitesi demografik değişkenlerden de etkilenebilir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde okul yaşam kalitesi (Bayram, 2019; Doğan, 2021; Ergin, 2022; Sarı, Canoğulları ve Yıldız, 2018; Tanboğa, 2020; Zenciroğlu ve Sadık, 2018), iş yaşam dengesi (Aşır, 2021; Ekinci, 2021; Kerim, 2021; Miyanyedi-Şen, 2021; Polat, 2018; Ünal, 2021), işe bağımlılık (Başaran, 2020; Taşhan, 2019; Yavuz-Tabak, Şahin ve Tabak, 2018), iş yaşam dengesi ile iş bağımlılığını (işkolikliği) bir arada ele alan çalışmalara (Dilek ve Yılmaz, 2016) rastlanmıştır. Bunlar yanında demografik değişkenlerinde birlikte değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Mevcut araştırma ile alanyazında sıklıkla incelenen okul yaşam kalitesini etkileyebilecek faktörlerin yordayıcılığı ortaya konulmuş olacaktır. Böylece araştırmacıların, uygulayıcıların, okul yöneticilerinin veya ilgili kurumların okul yaşam kalitesini daha iyi duruma nasıl getirilebileceği konusunda bilgi edinmesine katkı sunulması hedeflenmiştir. Öğretmenlerin algıladığı okul yaşam kalitesi, performanslarını doğrudan etkilediğinden okul yaşam kalitelerine etki eden faktörlerin belirlenmesi eğitimde niteliğin artmasını sağlayacaktır.

AMAÇ

Araştırmanın amacı, öğretmenlerin okul yaşam kalitesinin demografik özellikler, iş-yaşam dengesi ve işe bağımlılık değişkenleri ile yordanmasıdır. Bu amaçla okul yaşam kalitesinin yordayıcısı olarak seçilen bu değişkenlerin yaşam kalitesini etkileme durumları ele alınmıştır. Okul yaşam kalitesini etkileyen yordayıcı değişkenlerin önem sıralamasını karar ağaçlarıyla incelemede aşağıda sırasıyla belirtilen sorulara yanıt aranmıştır:

- Öğretmenlerin okul yaşam kalitesini yordamada demografik özelliklerin önem düzeyi nasıldır?
- Öğretmenlerin okul yaşam kalitesini iş-yaşam dengesi ve işe bağımlılığın toplam puanları ile yordamada değişkenlerin önem düzeyi nasıldır?

- Öğretmenlerin okul yaşam kalitesini yordamada iş-yaşam dengesi alt boyutları ve işe bağımlılık alt boyutlarının önem düzeyi nasıldır?

YÖNTEM

Model

Öğretmenlerin okul yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin incelendiği bu araştırma ilişkisel bir modele sahiptir. İlişkisel araştırma türlerinden yordayıcı korelasyonel araştırmalar değişkenler arasındaki ilişki durumunun incelendiği araştırmalardır. Bu araştırmalarda değişkenler arasında ilişki bulunuyorsa bir değişkenin alacağı değer, diğer değişkenler yardımıyla tahmin edilmektedir (Fraenkel vd., 2012). Mevcut araştırma, öğretmenlerin okul yaşam kalitesinin yordanmasında iş-yaşam dengesi ve işe bağımlılığın etkisini inceleyen yordayıcı korelasyon araştırması niteliğindedir.

Örneklem

Araştırmanın evrenini Kayseri’de farklı okul türlerinde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklem, bu evreni temsilen uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan iki ilkokul, beş ortaokul ve beş lisede görev yapan 515 öğretmenden oluşmaktadır. Eğitim araştırmalarında tesadüfi ya da sistematik örneklemenin zorlukları nedeniyle tercih edilebilen uygun örnekleme yöntemi, araştırma için hazır bir grubu ifade etmektedir. Araştırmada yer alan öğretmenlerin demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada yer alan öğretmenlerin demografik özelliklerine göre dağılımı

Demografik özellikler		f	%
Cinsiyet	Kadın	354	68,7
	Erkek	161	31,3
Medeni durum	Evli	319	61,9
	Bekar	196	38,1
Çocuk sahibi olma durumu	Evet	272	52,8
	Hayır	243	47,2
Mezun olunan fakülte türü	Eğitim fakültesi	410	79,6
	Diğer fakülteler	105	20,4
Eğitim düzeyi	Lisans	435	84,5
	Lisansüstü	80	15,5
Görev yapılan okul yeri	Köy-kasaba	82	15,9
	İlçe	150	29,1
	İl	283	55,0
Görev yapılan okul türü	İlkokul	125	24,3
	Ortaokul	249	48,3

	Lise	141	27,4
Görev türü	Yönetici	39	7,6
	Öğretmen	476	92,4
	5 yıla kadar	174	33,8
Kıdem	6-10 yıl	131	25,4
	11-15 yıl	74	14,4
	16 yıl ve üzeri	136	26,4
	5 yıla kadar	292	56,7
Görev yapılan okuldaki çalışma süresi	6-10 yıl	121	23,5
	11 yıl ve üzeri	102	19,8
	500 ve altı	280	54,4
Öğrenci sayısı	601-1000	132	25,6
	1001 ve üzeri	103	20,0
	25 ve altı	180	35,0
Haftalık ders saati	26-35	152	29,5
	36 ve üzeri	183	35,5

Tablo 1 incelendiğinde araştırma örnekleminde yer alan öğretmenlerin çoğunluğunun kadın, evli, Eğitim Fakültesinden mezun ve lisans düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, çocuk sahibi olma durumu benzer olup, en çok katılım ortaokullarda görev yapan öğretmenlerdendir ve kıdem açısından dengeli bir dağılım bulunmaktadır. Öğrenci sayısı açısından ise az sayıda öğrenciye sahip olma oranı daha yüksek iken haftalık ders saati açısından 26 saat ve üzeri yükü olan öğretmen sayısı ağırlıktadır.

Veri Toplama Süreci

Okul yaşam kalitesi, iş-yaşam dengesi, işe bağımlılık ile kişisel bilgi formu Kayseri’de 12 okulda görev yapan öğretmenlere, 2021-2022 eğitim öğretim yılında uygulanmıştır. Verilerin toplanma sürecinde, veri toplama araçları öğretmenlere çevrimiçi ortamda ulaştırılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları kişisel bilgi formu, Okul Yaşam Kalitesi Öğretmen Ölçeği (OYKÖÖ), İş-Yaşam Dengesi Ölçeği ve İşe Bağımlılık Ölçeğidir.

Demografik Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından öğretmenlerin sahip olduğu demografik özellikleri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Formda öğretmenlerin cinsiyeti (kadın/erkek), medeni durumu (evli/bekâr), çocuk sahibi olma durumu (evet/hayır), mezun olunan fakülte türü (eğitim fakültesi/diğer fakülteler), eğitim düzeyi (lisans/lisansüstü), görev yapılan okul yeri (köy-kasaba/ilçe/il), görev yapılan okul türü (okulöncesi/ilkokul/ortaokul/lise), kıdem (5 yıla kadar/6-10 yıl/11-15 yıl/16 yıl ve üzeri), görev yapılan okuldaki çalışma süresi, öğrenci sayısı ve haftalık ders saati değişkenleri yer almaktadır.

Okul Yaşam Kalitesi Öğretmen Ölçeği (OYKÖÖ)

Sarı (2007) tarafından geliştirilen, beşli likert şeklinde derecelendirmeye sahip ölçek, toplam 50 madde ve altı boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar okul yönetimi, okula yönelik duygular, öğretmenler, öğrenci-öğrenci iletişimi, statü, öğretim programıdır. Orijinal ölçekte güvenirlik için belirlenen Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı okul yönetimi alt boyutu için .93, öğretmenler alt boyutu için .90, okula yönelik duygular alt boyutu için .90, öğrenci-öğrenci iletişimi alt boyutu için .80, statü alt boyutu için .74, öğretim programı alt boyutu için .52 ve ölçeğin tamamı için .94'tür. Mevcut araştırmada Cronbach alfa değerleri sırasıyla .89, .87, .82, .84, .79, .65 ve .91 olarak belirlenmiştir.

İş-Yaşam Dengesi Ölçeği (İYDÖ)

Apaydın (2011) tarafından geliştirilen, beşli likert şeklinde derecelendirmeye sahip ölçek, 20 madde ve dört boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar iş-yaşam uyumu, yaşamı ihmal etme, kendine zaman ayırma ve yaşamın işten ibaret olmasıdır. Orijinal ölçekte güvenirlik için belirlenen Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı iş-yaşam uyumu için .88, yaşamı ihmal etme için .81, kendine zaman ayırma için .77, yaşamın işten ibaret olması için .79 ve ölçeğin tamamı için .91'dir. Mevcut araştırmada Cronbach alfa sırasıyla .83, .79, .80, .78 ve .88 olarak belirlenmiştir.

İşe Bağımlılık Ölçeği (İBÖ)

Robinson (1990) tarafından geliştirilen ve Apaydın (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan, beşli likert şeklinde derecelenebilen ölçek, 22 madde ve dört boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar iş takıntısı, kontrol, iletişimin zarar görmesi ve kendine zarar vermedir. Orijinal ölçekte güvenirlik için belirlenen Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı iş takıntısı için .76, kontrol için .71, iletişimin zarar görmesi için .88, kendine zarar verme için .96 ve ölçeğin tamamı için .88'dir. Mevcut araştırmada Cronbach alfa sırasıyla .77, .75, .82, .88 ve .83 olarak belirlenmiştir.

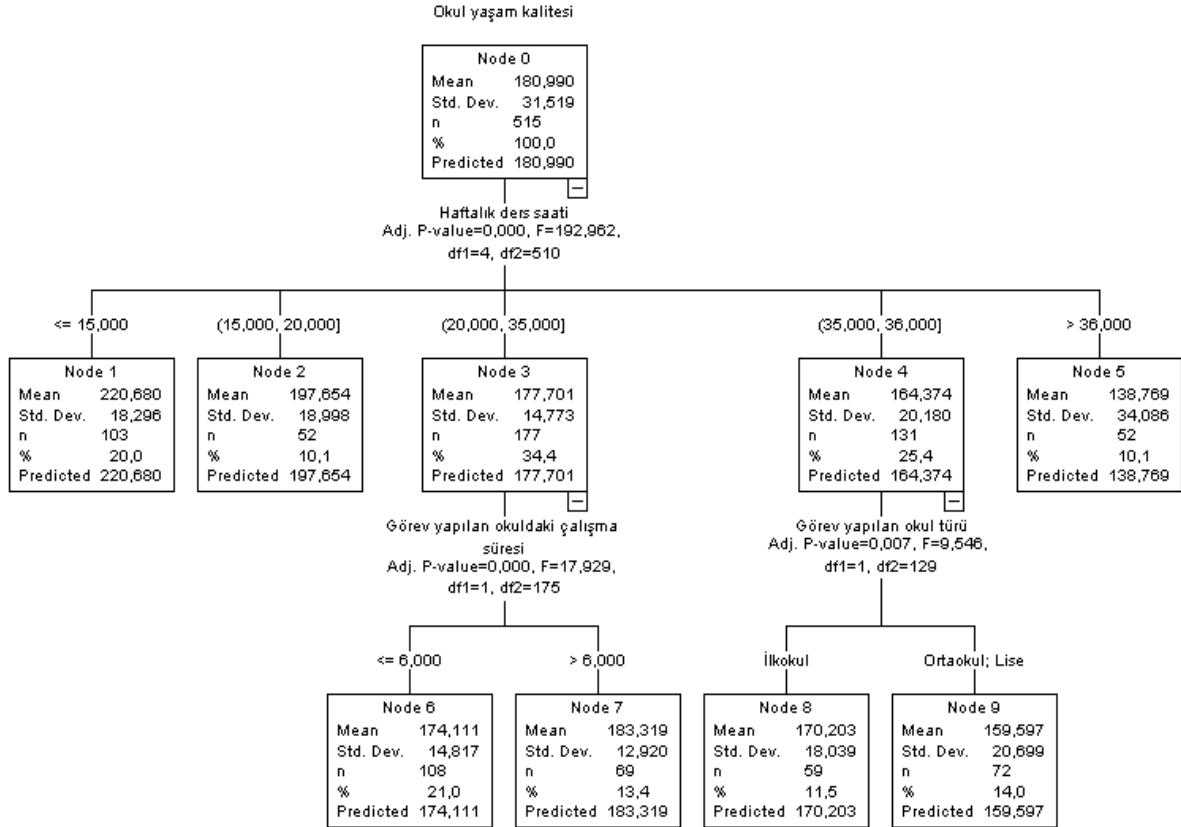
Veri Analizi

Okul yönetiminden algılanan okul yaşam kalitesini yordamada değişkenlerin önem düzeyini ortaya koymak amacıyla karar ağaçları kullanılmıştır. Araştırmada değişkenler Chi-squared Automatic Interaction Detection (CHAID) analizi ile amaca uygun olarak otomatik şekilde kategorilendirilmiş ve yordayıcıların önem düzeyleri belirlenmiştir. CHAID algoritması, hem tanımlayıcı hem de tahmin edici özellikleriyle, elde edilen modelin kolay yorumlanabilmesi, veri tabanı sistemlerine kolayca entegre edilebilmesi ve sonuçlarının güvenilirliğinin yüksek olması açısından diğer istatistiksel yöntemlere göre önemli avantajlar sunmaktadır (Albayrak ve Yılmaz, 2009). Yöntemin sahip olduğu bu özellikle regresyon temelli yöntemlere göre daha avantajlıdır (Toprak ve Gelbal, 2020). Verilerin analizi SPSS ile gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanına Etki Eden Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin okul yaşam kalitesi düzeylerini etkileyen farklı demografik özelliklerin (cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, mezun olunan fakülte türü, eğitim düzeyi, görev yapılan okul yeri, görev yapılan okul türü, kıdem, görev yapılan okuldaki çalışma süresi, öğrenci sayısı ve haftalık ders saati) önem düzeyi incelenmiştir. Elde edilen bulgular Şekil 1’de verilmiştir. Şekil 1’deki bulgulara göre öğretmenlerin okul yaşam kalitelerine yönelik ortalama puanı 180.99’dur. Öğretmenlerin okul yaşam kalitesi düzeylerine ortak olarak etki eden en önemli değişken haftalık ders saatidir ($F_{(4,510)}=192.96$; $p<.05$).

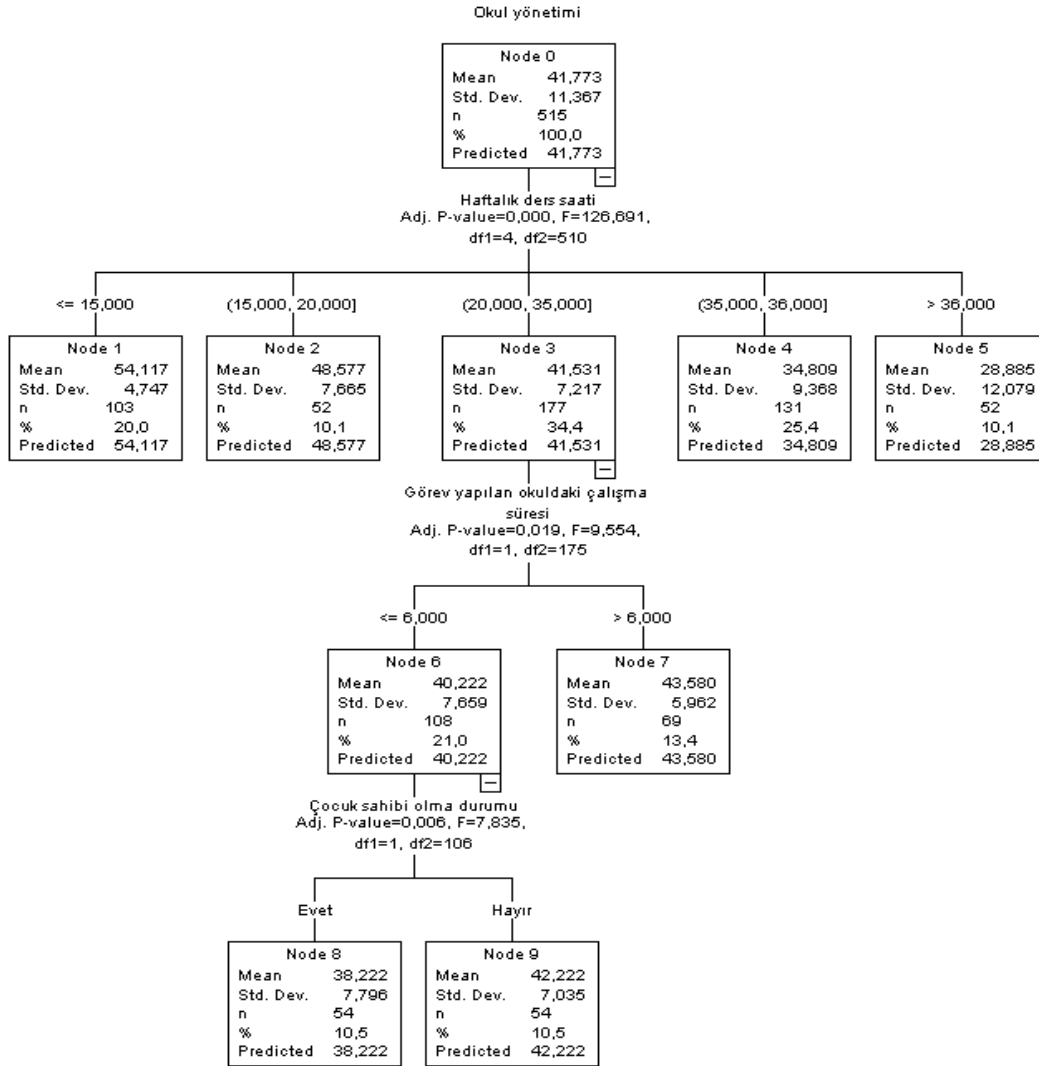
Şekil 1. Okul yaşam kalitesine etki eden demografik değişkenlere ilişkin bulgular

Okul yaşam kalitesi puan ortalaması haftalık 15 ve daha az ders saatine sahip öğretmenler için 220.68, 15’ten 20’ye kadar olanlar için 197.65, 20’den 35’e kadar olanlar için 177.70, 35’ten 36’ya kadar olanlar için 164.37, 36 saat ve üzeri olanlar için ise 138.77’dir. Bu verilere göre okul yaşam kalitesinin haftalık ders saati 15 ve daha az olan öğretmenlerde yüksek olduğu belirtilebilir. Ayrıca öğretmenlerin haftalık ders saatleri arttıkça okul yaşam kalitelerinin düştüğü de görülmektedir. Haftalık 20’den 35’e kadar ders saati olan öğretmenlerin okul yaşam kalitesini açıklayan en önemli değişken, görev yapılan okuldaki çalışma süresidir ($F_{(1,175)}=17.93$; $p<.05$). Buna göre görev yapılan okulda çalışma süresi altı yıldan fazla olan öğretmenlerin okul yaşam kalitelerinin, altı yıldan az olanlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Haftalık 35’ten 36’ya kadar ders saati olan öğretmenlerin okul yaşam kalitesini açıklayan en önemli değişken ise görev yapılan okul türüdür ($F_{(1,129)}=9.55$; $p<.05$). CHAID analizi bulgularına göre, ortaokul

ve liselerde görev yapan öğretmenler bir grupta iken ilkokullarda görev yapanlar ayrı bir grup halinde dağılım göstermiştir. Buna göre ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin okul yaşam kaliteleri, ortaokul ve liselerde görev yapanlara göre yüksek bulunmuştur.

Okul Yönetiminden Algılanan Yaşam Kalitesine Etki Eden Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Şekil 2'ye göre öğretmenlerin okul yaşam kalitesinin okul yönetimi alt boyutuna yönelik ortalama puanı 41.77'dir. Okul yönetimi alt boyutunu ortak olarak açıklayan en önemli değişken haftalık ders saatidir ($F_{(4,510)}=126.69$; $p<.05$).

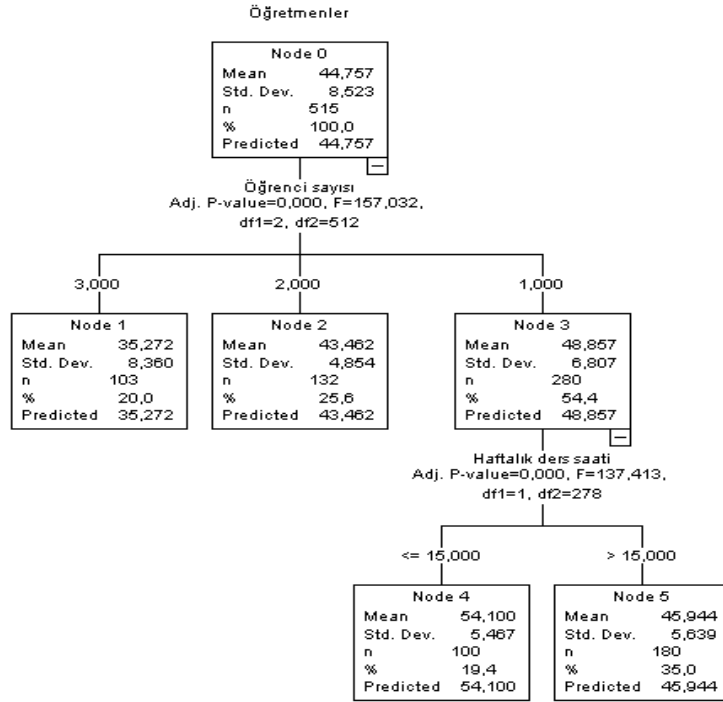
Şekil 2. Okul yaşam kalitesinin okul yönetimi alt boyutuna etki eden demografik değişkenlere ilişkin bulgular

Okul yönetimine yönelik okul yaşam kalitesi puan ortalaması, haftalık 15 ve daha az ders saatine sahip olan öğretmenler için 54.12, 15'ten 20'ye kadar olanlar için 48.58, 20'den 35'e kadar olanlar için 41.53, 35'ten 36'ya kadar olanlar için 34.81, 36 saat ve üzeri olanlar için ise 28.89'dur. Bu verilere göre haftalık

ders saati 15 ve daha az olan öğretmenlerin okul yönetimine yönelik okul yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin haftalık ders saatleri arttıkça okul yönetiminden algıladıkları yaşam kalitelerinin düştüğü de görülmektedir. Şekil 2’de görüldüğü gibi haftalık 20’den 35’e kadar ders saati olan öğretmenlerin okul yönetiminden algıladıkları okul yaşam kalitesini açıklayan en önemli değişkenin, görev yapılan okuldaki çalışma süresi olduğu belirlenmiştir ($F_{(1,175)}=9.55$; $p<.05$). Buna göre görev yapılan okulda çalışma süresi altı yıldan fazla olan öğretmenlerin okul yönetiminden algıladıkları yaşam kalitelerinin, altı yıldan az olanlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Görev yaptığı okulda altı yıldan daha az süredir çalışan öğretmenlerin okul yönetiminden algıladıkları yaşam kalitelerini ortak olarak açıklayan en önemli değişken ise çocuk sahibi olma durumudur ($F_{(1,106)}=7.84$; $p<.05$). Buna göre görev yaptığı okulda altı yıldan daha az süredir çalışan ve çocuk sahibi olmayan öğretmenlerin okul yönetiminden algıladıkları yaşam kalitelerinin, çocuk sahibi olanlara göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerden Algılanan Yaşam Kalitesine Etki Eden Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Şekil 3’e göre öğretmenlerin okul yaşam kalitesinin öğretmenler alt boyutuna yönelik ortalama puanı 44.76’dır. Öğretmenler alt boyutunu ortak olarak açıklayan en önemli değişken öğrenci sayısıdır ($F_{(2,512)}=157.03$; $p<.05$).

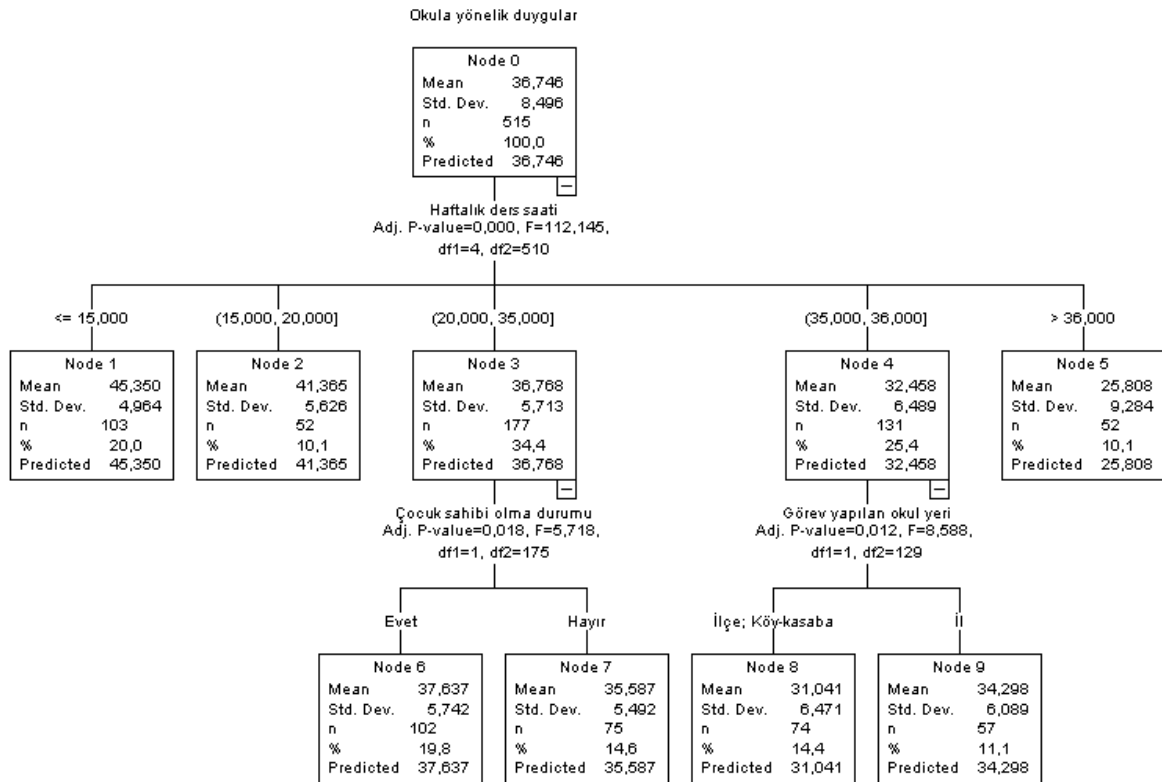
Şekil 3. Okul yaşam kalitesinin öğretmenler alt boyutuna etki eden demografik değişkenlere ilişkin bulgular

Öğretmenler alt boyutuna yönelik okul yaşam kalitesi puan ortalaması öğrenci sayısı fazla olan okullarda görev yapan öğretmenler için 35.27, orta düzeyde öğrencisi olan okullarda görev yapan

öğretmenler için 43.46, az sayıda öğrencisi olan okullarda görev yapan öğretmenler için 48.86'dır. Buna göre öğretmenlerin ders verdikleri okuldaki öğrenci sayısı azaldıkça öğretmenlerden algıladıkları yaşam kalitelerinin arttığı söylenebilir. Az öğrencisi bulunan okullarda görev yapan öğretmenlerin öğretmenlerden algıladıkları yaşam kalitelerini açıklayan değişkenin haftalık ders saati olduğu belirlenmiştir ($F_{(1,278)}=137.41$; $p<.05$). Buna göre az öğrencisi bulunan okullarda görev yapan öğretmenlerden haftalık 15 ve daha az saat çalışanların öğretmenlerden algıladıkları yaşam kalitesi puan ortalamalarının 15'ten çok ders saati olanlara göre yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Okula Yönelik Duygulardan Algılanan Yaşam Kalitesine Etki Eden Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Şekil 4'e göre öğretmenlerin okula yönelik duygular alt boyutuna yönelik ortalama puanı 36.75'tir. Okula yönelik duygular alt boyutunu ortak olarak açıklayan en önemli değişken haftalık ders saatidir ($F_{(4,510)}=112.15$; $p<.05$).

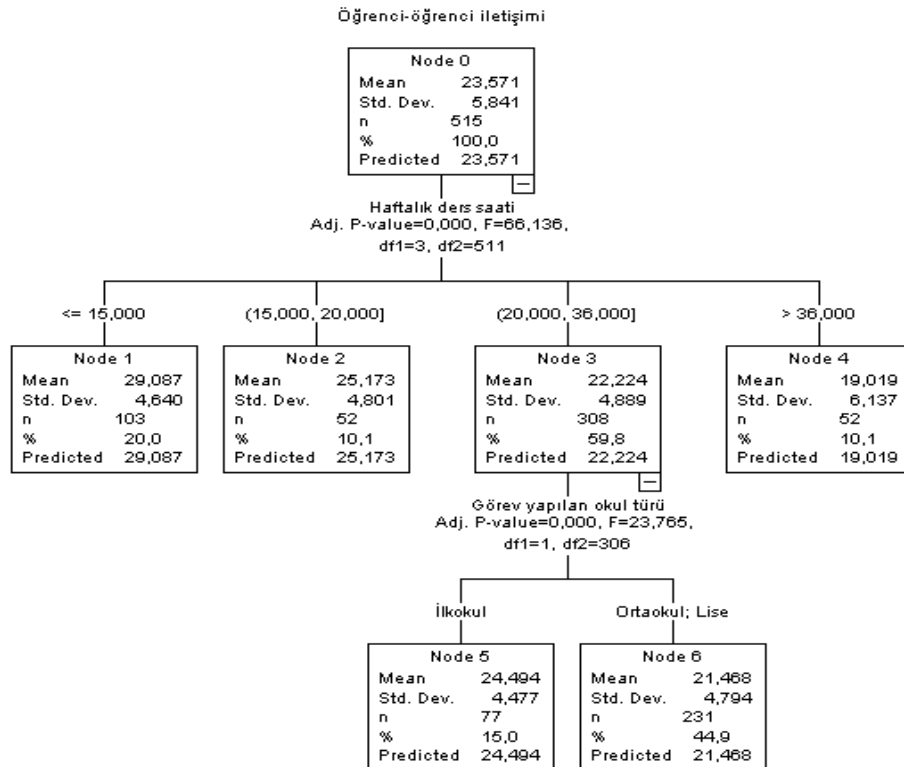
Şekil 4. Okul yaşam kalitesinin okula yönelik duygular alt boyutuna etki eden demografik değişkenlere ilişkin bulgular

Okula yönelik duygulara ilişkin okul yaşam kalitesi puan ortalaması haftalık 15 ve daha az ders saatine sahip öğretmenler için 45.35, 15'ten 20'ye kadar olanlar için 41.37, 20'den 35'e kadar olanlar için 36.77, 35'ten 36'ya kadar olanlar için 32.46 ve 36 saat ve üzeri olanlar için ise 25.81'dir. Bu verilere göre haftalık ders saati 15 ve daha az olan öğretmenlerin okula yönelik duygulardan algıladıkları yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin haftalık ders saatleri arttıkça okula

yönelik duygulardan algıladıkları yaşam kalitelerinin düştüğü de görülmektedir. Şekil 4'te görüldüğü gibi haftalık ders saati 20'den 35'e kadar olan öğretmenlerin okula yönelik duygulardan algıladıkları yaşam kalitelerini açıklayan en önemli değişkenin, çocuk sahibi olma durumu olduğu belirlenmiştir ($F_{(1,175)}=5.72$; $p<.05$). Buna göre haftalık ders saati 20'den 35'e kadar olan öğretmenlerden çocuk sahibi olanların okula yönelik duygulardan algıladıkları yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Haftalık ders saati 35'ten 36'ya kadar olan öğretmenlerin okula yönelik duygulardan algıladıkları yaşam kalitelerini açıklayan en önemli değişkenin, görev yapılan okul yeri olduğu belirlenmiştir ($F_{(1,129)}=8.59$; $p<.05$). CHAID analizi bulgularına göre ilçe, köy ve kasabalarda görev yapan öğretmenler bir grupta iken illerde görev yapanlar ayrı bir grup halinde dağılım göstermiştir. Haftalık ders saati 35'ten 36'ya kadar olan öğretmenlerden illerde görev yapanların okula yönelik duygulardan algıladıkları yaşam kalitelerinin ilçe, köy ve kasabalarda görev yapan öğretmenlere göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğrenci-Öğrenci İletişiminden Algılanan Yaşam Kalitesine Etki Eden Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Şekil 5'e göre öğretmenlerin öğrenci-öğrenci alt boyutuna yönelik ortalama puanının 23.57'dir. Öğrenci-öğrenci iletişimi alt boyutunu ortak olarak açıklayan en önemli değişken haftalık ders saatidir ($F_{(3,511)}=66.14$; $p<.05$).

Şekil 5. Okul yaşam kalitesinin öğrenci-öğrenci iletişimi alt boyutuna etki eden demografik değişkenlere ilişkin bulgular

Öğrenci-öğrenci iletişimi alt boyutuna yönelik okul yaşam kalitesi puan ortalaması haftalık 15 ve daha az ders saatine sahip öğretmenler için 29.09, 15'ten 20'ye kadar olanlar için 25.17, 20'den 36'ya kadar olanlar için 22.22 ve 36 saat üzeri olanlar için ise 19.02'dir. Haftalık ders saati 20'den 36'ya kadar öğretmenlerin öğrenci-öğrenci iletişiminde algıladıkları yaşam kalitelerini açıklayan en önemli değişkenin, görev yapılan okul türü olduğu belirlenmiştir ($F_{(1,306)}=23.77$; $p<.05$). CHAID analizi bulgularına göre ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler bir grupta iken ilkokullarda görev yapanlar ayrı bir grup halinde dağılım göstermiştir. Buna göre haftalık ders saati 20'den 36'ya kadar ilkokullarda görevli öğretmenlerin öğrenci-öğrenci iletişimi alt boyutuna yönelik okul yaşam kalitelerinin, ortaokul ve liselerde görev yapanlara göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Statüden Algılanan Yaşam Kalitesine Etki Eden Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Şekil 6'da statü alt boyutunun puan aralığı daraldığından toplam puan üzerinden değil, frekans dağılımları üzerinden analiz yapılmıştır. Şekil 6'da görüldüğü gibi, öğretmenlerin statüye bağlı okul yaşam kalitelerine doğrudan etki eden değişkenin haftalık ders saati olduğu belirlenmiştir.

Frekans dağılımlarına göre haftalık ders saati azaldıkça öğretmenlerin mesleki statülerinden algıladıkları yaşam kalitelerinin arttığı görülmektedir. Haftalık ders saati 15-36 saat arası olan öğretmenlerden öğrenci sayısı kalabalık olmayan okullarda görev yapanların statüden algıladıkları yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca haftalık ders saati 15-36 saat arası olan ve öğrenci sayısı kalabalık olmayan okullarda görev yapan öğretmenlerden kadın olanların statüden algıladıkları yaşam kalitelerinin erkeklere göre yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretim Programından Algılanan Yaşam Kalitesine Etki Eden Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

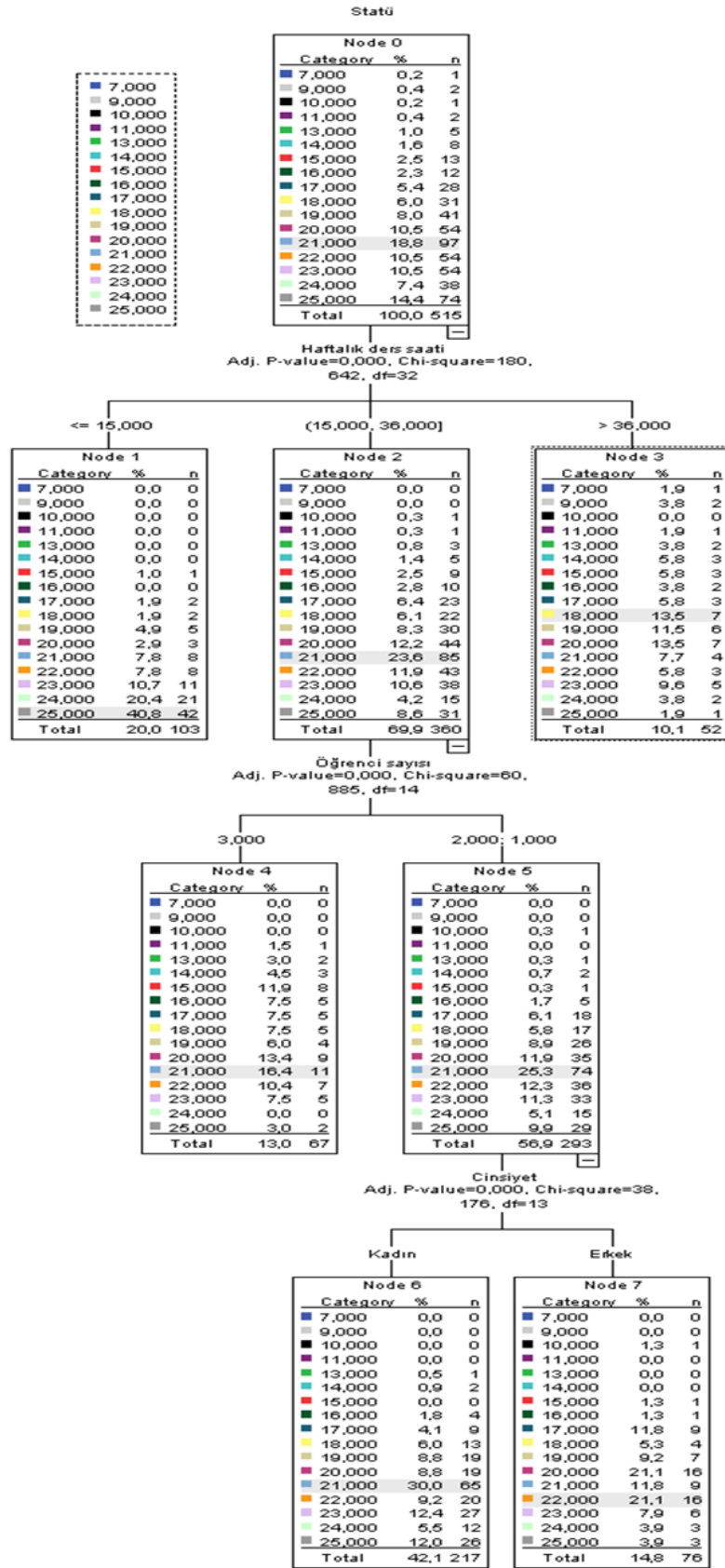
Şekil 7'de görüldüğü gibi öğretmenlerin öğretim programına bağlı okul yaşam kalitelerini doğrudan açıklayan değişkenin haftalık ders saati olduğu belirlenmiştir.

Frekans dağılımlarına göre haftalık ders saati azaldıkça öğretmenlerin öğretim programına bağlı okul yaşam kalitelerinin arttığı görülmektedir. Haftalık ders saati 32'den 36'ya kadar olan öğretmenlerden çocuk sahibi olmayanların öğretim programından algıladıkları yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

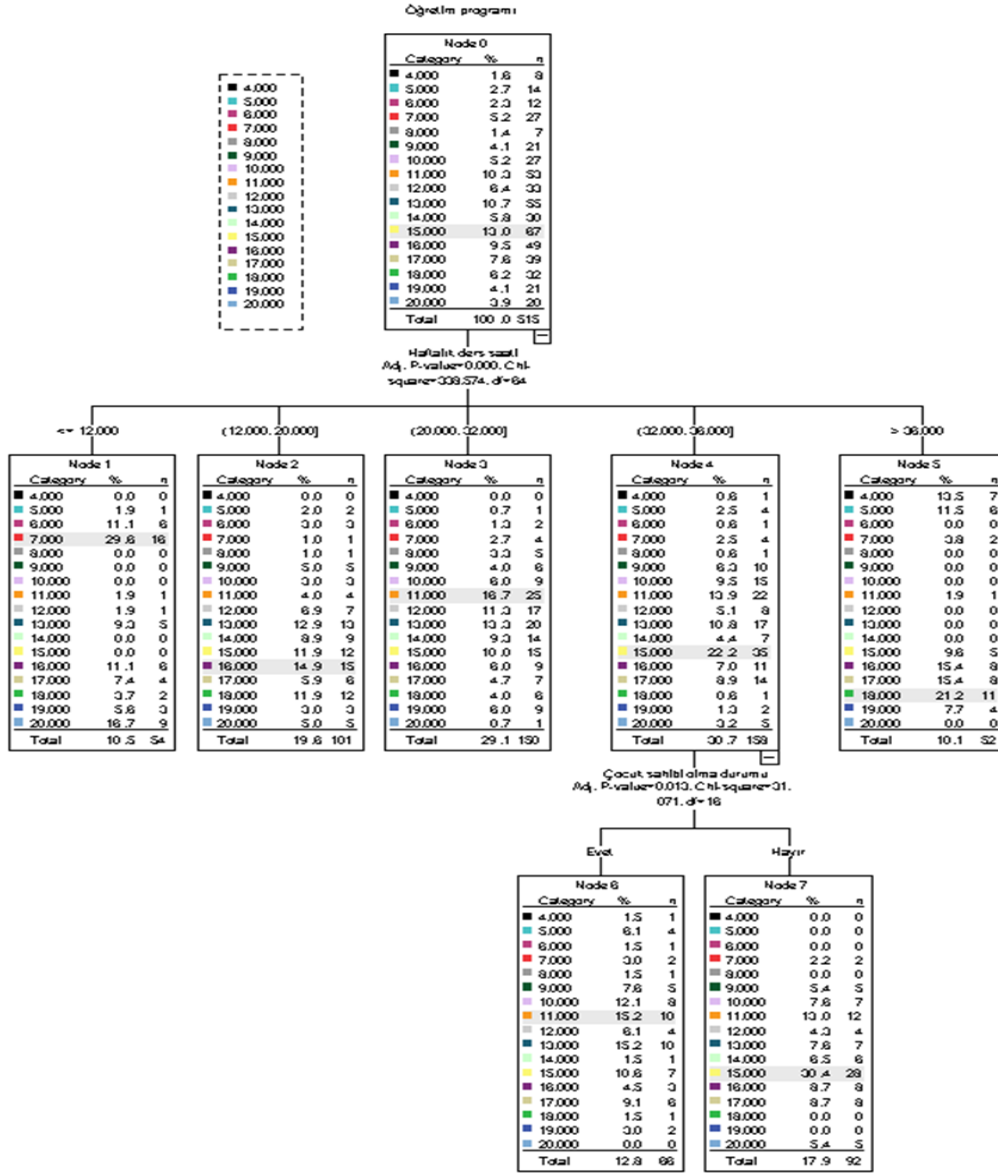
Okul Yaşam Kalitesi, İş Yaşam Dengesi ve İşe Bağımlılık Toplam Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin okul yaşam kalitesi, iş yaşam dengesi ve işe bağımlılık toplam puanları ile karşılaştırılmıştır. Şekil 8'de görüldüğü gibi, öğretmenlerin okul yaşam kaliteleri toplam puanları üzerinde iş yaşam dengesinin etkili olduğu belirlenmiştir ($F_{(3,511)}=91.57$; $p<.05$).

Şekil 8'e göre öğretmenlerin okul yaşam kalitesi toplam puanına yönelik ortalama puanı 180.99'dur. Okul yaşam kalitesi toplam puanını ortak olarak açıklayan en önemli değişken iş yaşam dengesidir ($F_{(2,511)}=91.57$; $p<.05$). Buna göre işi ile yaşamı arasındaki dengeyi kurabilen öğretmenlerin okul yaşam kalitelerinin arttığı söylenebilir.

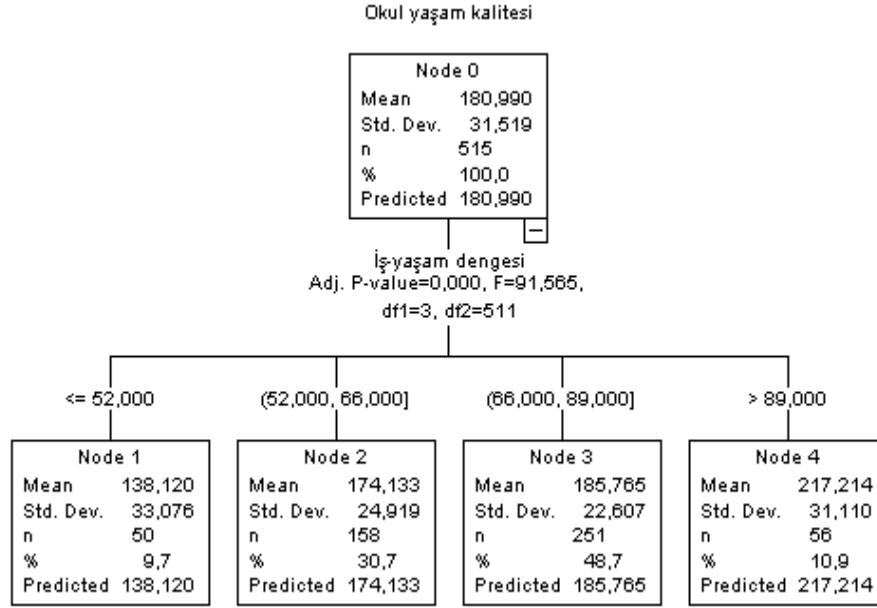
Şekil 6. Okul yaşam kalitesinin statü alt boyutuna etki eden demografik değişkenlere ilişkin bulgular

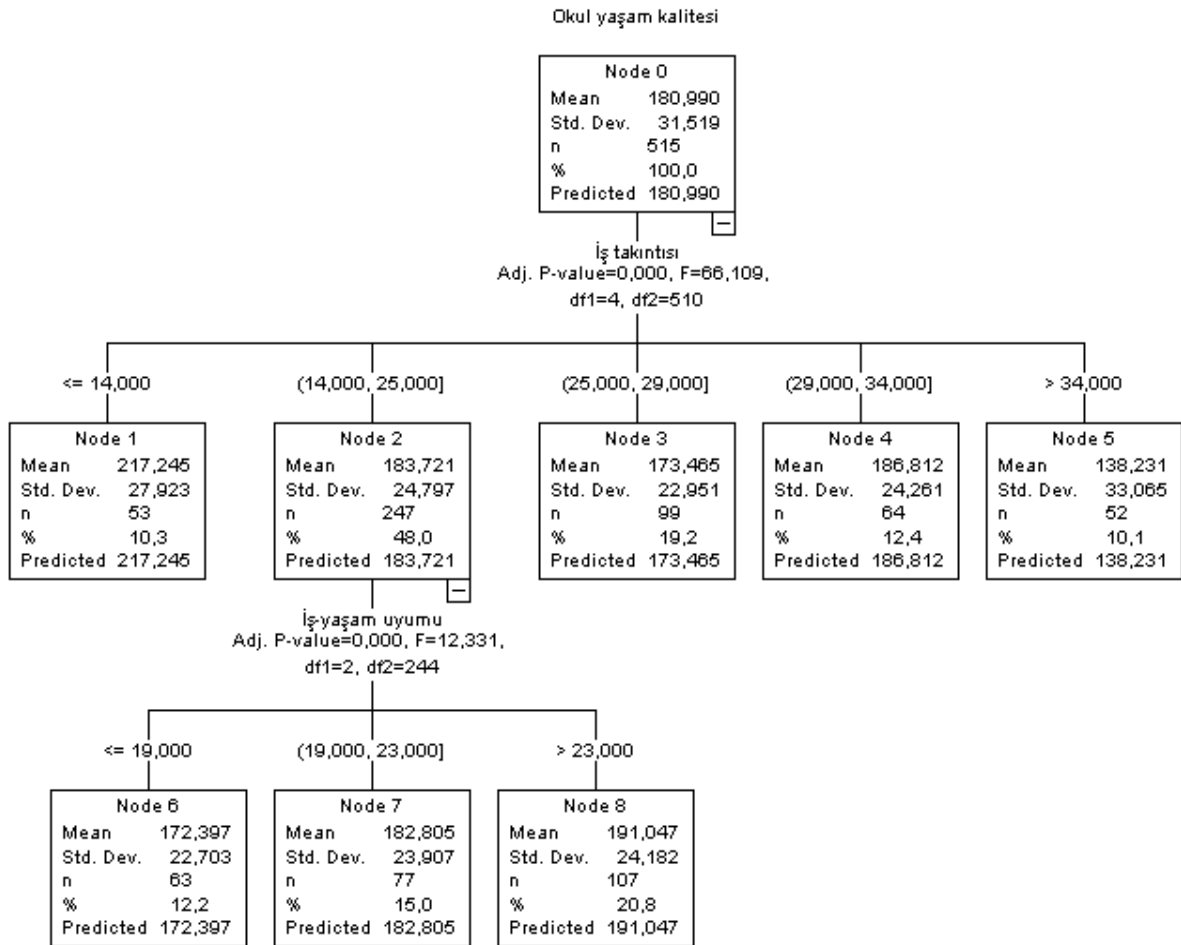
Şekil 7. Okul yaşam kalitesinin öğretim programı alt boyutuna etki eden demografik değişkenlere ilişkin bulgular

Okul Yaşam Kalitesi Toplam Puanına Etki Eden İş-Yaşam Dengesi ve İşe Bağımlılığın Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular

Şekil 9'a göre öğretmenlerin okul yaşam kalitesi ortalama puanı 180.99'dur. Öğretmenlerin okul yaşam kalitelerini ortak olarak açıklayan değişken işe bağımlılığın iş takıntısı alt boyutudur ($F_{(4,510)}=66.11$; $p<.05$).

Şekil 8. Okul yaşam kalitesi toplam puanına etki eden iş yaşam dengesi ve işe bağlılık toplam puanlarına ilişkin bulgular

Şekil 9. Okul yaşam kalitesi toplam puanına etki eden iş yaşam dengesi ve işe bağlılık alt boyutlarına ilişkin bulgular

Buna göre öğretmenlerin iş takıntı düzeyi arttıkça okul yaşam kalitelerinin düştüğü söylenebilir. İş takıntısı puanı 14.00'ten 25.00'e kadar olan öğretmenlerin okul yaşam kalitesi düzeylerinin iş-yaşam dengesinin iş-yaşam uyumu alt boyutu ile açıklandığı görülmüştür ($F_{(2,244)}=12.33$; $p<.05$). Buna göre iş takıntısı puanı 14.00'ten 25.00'e kadar olan öğretmenlerde iş-yaşam uyum düzeyi arttıkça okul yaşam kalitelerinin arttığı belirlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmenlerin okul yaşam kalitelerinin ele alındığı bu araştırmada demografik özellikler, iş yaşam dengesi ve işe bağımlılığın okul yaşam kalitesine etkisi değerlendirilmiştir. Bu amaçla demografik özellikler, iş yaşam dengesi ve işe bağımlılık faktörlerinin okul yaşam kalitesini yordamadaki önem düzeyi incelenmiştir. Araştırma sonucunda haftalık ders saati değişkeninin okul yaşam kalitesine ortak olarak etki eden en önemli değişken olduğu görülmüştür. Bu sonuç alayazında yer alan çalışmaların sonuçlarıyla desteklenmektedir. Demir (2019) öğretmenlerin iş yaşam kaliteleri ile pozitif psikolojik sermaye düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında öğretmenlerin iş yaşam kalitelerinin haftalık ders saati değişkenine göre incelenmesi gerektiği önerisinde bulunmuştur. Mevcut araştırmada öğretmenlerin haftalık ders saati arttıkça okul yaşam kalitelerinde düşüş gözlenmiştir. Alanyazında öğretmenlerin artan iş yükü ve yoğun ders programlarının, mesleki doyumu ve genel yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koyan birçok araştırma sonucu yer almaktadır (Bogler, 2001; Skaalvik ve Skaalvik, 2017). Bunun yanı sıra, öğretmenlerin haftalık ders saatinin fazla olması dinlenme, hazırlık ve mesleki gelişim için ayırabilecekleri zamanı azaltmakta; bu durum tükenmişlik, stres ve motivasyon kaybı gibi olumsuz duygusal sonuçlara neden olabilmektedir (Kyriacou, 2011). İlaveten, haftalık ders saati 20-35 arası olan öğretmenlerin okul yaşam kalitesini açıklayan en önemli değişkenin, görev yapılan okuldaki çalışma süresi olduğu belirlenmiştir. Görev yapılan okulda çalışma süresi altı yıldan fazla olan öğretmenlerin, altı yıldan az olanlara göre okul yaşam kaliteleri daha yüksek bulunmuştur. Görev yapılan okuldaki çalışma süresi arttıkça, meslektaşlarla iletişimin güçlendiği, okula aidiyetin arttığı, böylelikle öğretmenlerin okul yaşam kalitesinin yükseldiği belirtilebilir.

Haftalık ders saati 35-36 olan öğretmenlerin okul yaşam kalitesini açıklayan en önemli değişkenin, görev yapılan okul türü olduğu belirlenmiştir. Buna göre ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin, ortaokul ve liselerde görev yapanlara göre okul yaşam kaliteleri daha yüksek bulunmuştur. Karakaya-Çiçek ve Çoruk'un (2017) çalışmasında, öğretmenlerin okul yaşam kalitelerinin okula yönelik duygular ve öğrenciye yönelik duygular alt boyutlarının görev yapılan okula göre farklılaştığı ve ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin ortaokullarda çalışanlara göre daha yüksek okul yaşam kalitesine sahip olduğu görülmüştür. Demir'in (2019) çalışmasında da öğretmenlerin iş yaşam kalitesine yönelik algılarının görev yaptıkları okulun eğitim kademesine göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut çalışma sonuçları ve alanyazındaki sonuçlara bakıldığında farklı okul türlerinde görev yapan öğretmenlerin okul yaşam kalitelerinde genel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin haftalık ders saati okul yönetimi, okula yönelik duygular, öğrenci-öğrenci iletişimi, statü ve öğretim programından algılanan okul yaşam kalitesini ortak olarak açıklayan en önemli değişken olarak göze çarpmaktadır. Buna göre öğretmenlerin haftalık ders saatleri arttıkça okul yönetimi, okula yönelik duygular, öğrenci-öğrenci iletişimi, statü ve öğretim programından algıladığı okul yaşam kalitesinin düştüğü görülmüştür. Nitekim literatürde, aşırı iş yükü ve yoğun ders programlarının öğretmenlerin okul yönetimine yönelik algılarını ve örgütsel bağlılıklarını olumsuz etkilediği sıklıkla vurgulanmaktadır (Skaalvik ve Skaalvik, 2011; Van Maele ve Van Houtte, 2012). Yoğun çalışma temposu öğretmenlerin okul yönetimine katılımını sınırlamakta, yönetimle iş birliğini zayıflatmakta ve yönetim süreçlerine yönelik memnuniyetin azalmasına yol açabilmektedir (Day ve Gu, 2010). Öğretmenlerin olumsuz koşullarda çalışması ve iş yüklerinin fazla olması iş yaşam kalitelerini düşürmektedir (Demir, 2016).

Çocuk sahibi olma durumu okul yaşam kalitesini etkileyen öncelikli değişkenlerden bir diğeridir. Görev yaptığı okulda altı yıldan daha az süredir çalışan ve çocuk sahibi olmayan öğretmenlerin, çocuk sahibi olanlara göre okul yönetimine yönelik okul yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç öğretmenlerin ailevi sorumluluklarının iş yüküyle birleştiğinde iş-yaşam dengesini zorlaştırdığına işaret etmektedir. Cinamon ve Rich (2005) ile Noor ve Zainuddin (2011), öğretmenlerin ebeveynlik rollerinin iş yaşamındaki stres ve yorgunluk düzeyini artırarak iş doyumu ve genel yaşam kalitesini olumsuz etkileyebileceğini belirtmektedir. Dolayısıyla, çocuk sahibi öğretmenlerin hem aile hem meslek rollerini dengeleme çabası, okul yaşam kalitesini düşüren bir faktör olarak değerlendirilebilir. Öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki öğrenci sayısının da okul yaşam kalitesi için önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Buna göre öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki öğrenci sayısı azaldıkça okul yaşam kalitelerinin arttığı görülmüştür. Benzer şekilde Karakaya-Çiçek ve Çoruk (2017) çalışmada öğretmenlerin okul yaşam kalitelerini sınıftaki öğrenci sayısı ile karşılaştırmış ve sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça okul yaşam kalitesinin düştüğünü belirlemiştir. Korkmaz ve Sadık'ın (2011) yapmış olduğu çalışmada, okuldaki öğrenci sayısı azaldıkça, öğretmenlerin iş yaşam kalitesi algılarının arttığı ortaya konulmuştur. Öğrenci sayısı kalabalık olan okullarda -doğal olarak problemlerin artma olasılığıyla- öğretmen yaşam kalitesinin düşük olması beklenen bir durum olduğu ifade edilebilir.

Öğretmenlerin genel okul yaşam kaliteleri üzerinde iş yaşam dengesinin işe bağımlılığa göre daha etkili olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle öğretmenlerin iş yaşam dengesi puanları arttıkça okul yaşam kalitelerinin de arttığı belirtilebilir. İş yaşam kalitesi programları esnek çalışma uygulamaları içermektedir. Böylece çalışanların iş-yaşam dengesini kurabilmeleri sağlanmaktadır (Szilagy ve Wallace, 1990; akt. Akın Kösterelioğlu, 2011). Bu durum, bireyin iş yaşamı ile özel yaşamı arasındaki sınırların sağlıklı biçimde korunmasının genel yaşam doyumu ve mesleki verimliliği artırdığını belirten araştırmalarla benzerlik göstermektedir (Greenhaus ve Beutell, 1985; Haar vd., 2014). Nitekim iş yaşam dengesi yüksek olan bireyler, işteki stres faktörlerini daha iyi yönetebilmekte, tükenmişlik düzeyleri azalmakta ve okul ortamını daha destekleyici algılamaktadırlar (Voydanoff, 2005).

Genel okul yaşam kalitesi iş yaşam dengesi ve işe bağımlılığın tüm alt boyutlarıyla yordandığında en yüksek etkiye sahip faktör iş takıntısıdır. Bunun yanı sıra, iş takıntısı düşük olan öğretmenlerin okul yaşam kalitesi düzeylerinin iş-yaşam dengesinin alt boyutu iş-yaşam uyumu ile açıklanabildiği görülmüştür. Buna göre iş takıntısı düşük olan öğretmenlerde iş-yaşam uyumu düzeyi arttıkça okul yaşam kalitelerinin arttığı belirlenmiştir. İplik'in (2019) otomotiv sektörü çalışanlarıyla yaptığı çalışmada çalışanların işkoliklik düzeyleri arttıkça iş yaşam dengelerinin bozulduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Özari'nin (2019) mühendislerle yapmış olduğu çalışmada, iş-yaşam dengesi algısının, bireylerin çalışma yaşamı kalitesi algılarının belirleyicisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yer alan bulgular mevcut araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Bu araştırmanın katkılarının yanında bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Araştırmanın verileri uygun örnekleme yöntemi ile elde edildiğinden sonuçların genellenebilmesi için farklı örnekleme yöntemlerine ve farklı bölgelerden elde edilen verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanı sıra örneklemin yeterli olmasına rağmen sadece Kayseri'den seçilmesi ve sosyoekonomik profilin bir ölçüt olarak kullanılmaması, sonuçların Türkiye evrenine genellenmesini sınırlamaktadır.

ÖNERİLER

Öğretmenlerin okul yaşam kalitelerini etkileyen faktörlerin konu alındığı bu çalışmada ulaşılan sonuçlara göre birtakım öneriler geliştirilmiştir.

- Araştırma sonucunda öğretmenlerin haftalık ders saati arttıkça okul yaşam kalitelerinin düştüğü belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin ders saati sabittir. Ancak branş öğretmenlerinin ders saatleri farklılık gösterebildiğinden, öğretmenlerin ders saatleri konusunda aşırı yük oluşturmayacak düzeyde bir düzenleme yapılmalıdır. Böylece öğretmenler iş yaşam dengesini sağlayabilir ve onların okul yaşam kalitesi algısı artırılabilir.
- İş yaşam dengesini sağlayabilen öğretmenlerin, okul yaşam kalitelerinin de arttığı görülmüştür. Okul yöneticileri, öğretmenlerin özellikle okuldaki yaşantılarına yönelik sorunlarına karşı duyarlı olmalı ve çözüm odaklı yöntemlerle öğretmenlere iş-yaşam dengesini kurabilmede destek olmalıdırlar.
- Araştırma sonuçlarına bağlı olarak öğretmenlerin işlerini takıntı, bağımlılık haline getirmeleri, iş-yaşam dengelerini kuramamalarının okul yaşam kaliteleri üzerinde olumsuz etkiye neden olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlere okul yaşam kalitelerine etki eden etmenler konusunda farkındalık kazandırabilmek adına, buna benzer çalışmaların sonuçları da kullanılarak, çeşitli seminerler veya hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- Öğretmenlerin okul yaşam kalitelerini, iş yaşam dengesini ve işe bağımlılığı konu alan nitel veri toplama yöntemlerinin de kullanıldığı araştırmalar tasarlanmalıdır. Örneğin öğretmenlerin okul yaşam kalitelerini ortak olarak açıklayan değişkenin işe bağımlılığın iş takıntısı alt boyutu olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerle görüşme yöntemiyle deneyimleri veya gözlemlerine dayalı

olarak okul yaşam kalitesi, iş yaşam dengesi ve işe bağımlılık faktörlerini sebep ve sonuçları açısından yorumlamaları istenebilir.

- Farklı bir araştırma devlet okulları ve özel okullarda çalışan öğretmenlerin okul yaşam kalitesi algılarına odaklanabilir. Ulaşılan sonuçlara göre özel okulların çalışma koşulları ile devlet okullarının çalışma koşulları karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

Yazar Katkı Oranı

Yazarların bu makaleye katkı oranı eşittir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu makalenin ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Etik Onay

Bu araştırma Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 29.12.2020 ve 208 sayılı etik kurul kararı kapsamında gerçekleştirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akın Kösterelioğlu, M. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin iş yaşam kalitesi ile işe yabancılaşması arasındaki ilişki. Doktora tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Akın, A., Ulukök, E., & Arar, T. (2017). İş-yaşam dengesi: Türkiye’de yapılan çalışmalara yönelik teorik bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 113-124. <https://doi.org.10.5578/jeas.57176>
- Albayrak, A. S., & Yılmaz, S. K. (2009). Veri madenciliği: Karar ağacı algoritmaları ve İMKB verileri üzerine bir uygulama. *Süleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 14(1), 37-39.
- Apaydın, Ç. (2011). Öğretim üyelerinin işe bağımlılık düzeyi ile iş-yaşam dengesi ve iş-aile yaşam dengesi arasındaki ilişki. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi.
- Arıkan, G., & Sarı, M. (2016). Lise öğrencilerinde okul yaşam kalitesinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 66-77.
- Aşır, C. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin iş-yaşam dengesine yönelik görüşlerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi.
- Başaran, Ö. (2020). Öğretmenlerin işe bağımlılık düzeyleri ile örgütsel sinizm arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. Uşak Üniversitesi.
- Bayram, G. (2019). Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algısı ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi.

- Bogler, R. (2001). The Influence of Leadership Style on Teacher Job Satisfaction. *Educational Administration Quarterly*, 37(5), 662-683. <https://doi.org/10.1177/00131610121969460>
- Cinamon, R. G., & Rich, Y. (2005). Work-family conflict among female teachers. *Teaching and Teacher Education*, 21(4), 365–378. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2004.06.009>
- Day, C., & Gu, Q. (2010). *The new lives of teachers*. Routledge.
- Demir, T. (2016). Meslek lisesi öğretmenlerinin iş yaşam kalitesine ilişkin algıları ile örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Demir, E. (2019). Öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ile pozitif psikolojik sermaye düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi.
- Dilek, S. A., & Yılmaz, K. (2016). Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri. *e-Kafkas Journal of Educational Research*, 3(1), 36-55.
- Doğan, A. (2021). İlköğretim kurumu öğretmenlerinin okul yaşam kalitesi ile iş doyumu arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi.
- Ekinci, H. (2021). İlköğretim okulu öğretmenlerinin görüşlerine göre iş yaşam dengesi ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi.
- Ergin, R. (2022). Öğretmenlerin iş yaşam dengesi ve iş doyumu arasındaki ilişki. Tezsiz Yüksek lisans projesi. Pamukkale Üniversitesi.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). How to design and evaluate research in education, 7, 429, McGraw-hill.
- Greenhaus, J. H., & Beutell, N. J. (1985). Sources and conflict between work and family roles. *The Academy of Management Review*, 10(1), 76–88. <https://doi.org/10.2307/258214>
- Haar, J. M., Russo, M., Suñe, A., & Ollier-Malaterre, A. (2014). Outcomes of work–life balance on job satisfaction, life satisfaction and mental health: A study across seven cultures. *Journal of Vocational Behavior*, 85(3), 361–373. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2014.08.010>
- İplik, E. (2019). İşkolikliğin çalışan tutum ve davranışları üzerine etkisinde iş-yaşam dengesinin rolü. *Business and Economics Research Journal*, 10(4), 929-943. <https://doi.org/10.20409/berj.2019.211>
- Karakaya-Çiçek, H., & Çoruk, A. (2017). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okul yaşam kalitesi algıları ile iş doyumu algıları arasındaki ilişki. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(31), 750-761. <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.1838>
- Kerim, Z. (2021). Okul yöneticilerinin sergiledikleri takım liderliği davranışları ile öğretmenlerin iş doyumu ve iş yaşam dengesi arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi.
- Klaft, R. P., & Kleiner, B. H. (1988). Understanding workaholics. *Business*, 33, 37-40.
- Korkmaz, O., & Erdoğan, E. (2014). İş-yaşam dengesinin örgütsel bağlılık ve çalışan memnuniyetine etkisi. *Ege Akademik Bakış*, 14(4), 541-557.
- Korkmaz, G., & Sadık, F. (2011). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okul yaşam kalitesini algılama düzeylerinin incelenmesi. *İlköğretim online*, 10(1), 285-301.

- Kumaş, V., & Deniz, L. (2010). Öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 123-139.
- Kyriacou, C. (2011). Teacher stress: Directions for future research. *Educational Review*, 53(1), 27-35.
- Meriç, E., Çiftçi, D. Ö., & Yurtal, F. (2019). Algılanan örgütsel destek ve işe adanmışlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 65-74. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2296>
- Miyanyedi Şen, F. (2021). Öğretmenlerin iş yaşam dengesi ile mesleki bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Mok, M., & Flynn, M. (2002). Determinants of students' quality of school life: A Path Model. *Learning Environments Research*, 5(3), 275-300.
- Nacar, A. (2019). Öğretmenlerin eğitime inanma düzeyleri ile işe bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki: Kahramanmaraş ili örneği. Yüksek lisans tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Noor, N. M., & Zainuddin, M. (2011). Emotional labor and burnout among female teachers: Work-family conflict as mediator. *Asian Journal of Social Psychology*, 14(4) 283-293. <https://doi.org/10.1111/j.1467-839X.2011.01349.x>
- Özari, S. E. (2019). Çalışma yaşamı kalitesi ve iş-yaşam dengesi ilişkisinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Özkul, R. (2014). Ortaokul öğretmenlerinde iş-aile çatışması ve yaşam doyum düzeyleri. Yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi.
- Polat, Ş. (2018). Kadın öğretmenlerde iş-yaşam dengesi ve iş performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 187-205. <https://doi.org/10.21798/kadem.2019249085>
- Robinson, B. E. (1990). The Work Addiction Risk Test: Development of a tentative measure of workaholism. *Perceptual and Motor Skills*, 71(2), 671-676.
- Sarı, M. (2007). Demokratik değerlerin kazanımını sürecinde örtük program: Düşük ve yüksek Okul Yaşam Kalitesine sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi.
- Sarı, M. Canoğulları, E., & Yıldız, E. (2018). Öğretmenlerin okul yaşam kalitesi algıları ile mesleki motivasyon düzeylerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(47), 387-409. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.364454>
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2011). Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: Relations with school context, feeling of belonging, and emotional exhaustion, *Teaching and Teacher Education*, 27, 1029-1038. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.04.001>
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2017). Motivated for teaching? Associations with school goal structure, teacher self-efficacy, job satisfaction and emotional exhaustion, *Teaching and Teacher Education*, 67, 152-160.

- Szilagyi, A. D., & Wallace, M. J. (1990). *Organizational behavior and performance: scott*. Foresman and Company.
- Tanboğa, F. (2020). Ortaokul öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ile iyimserlik ve umut arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Taşhan, A. (2019). Akademik personelin işkoliklik ve narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki: İnönü Üniversitesi'nde bir araştırma. Doktora tezi. İnönü Üniversitesi.
- Toprak, E., & Gelbal, S. (2020). Comparison of classification performances of mathematics achievement at PISA 2012 with the artificial neural network, decision trees and discriminant analysis. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 7(4), 773-799. <https://doi.org/10.21449/ijate.778864>
- Ünal, I. (2021). Pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde iş yaşam dengesi. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi.
- Van Maele, D., & Van Houtte, M. (2012). The role of teacher and faculty trust in forming teachers' job satisfaction: Do years of experience make a difference? *Teaching and Teacher Education*, 28(6), 879-889.
- Voydanoff, P. (2005). The Differential Salience of Family and Community Demands and Resources for Family-to-Work Conflict and Facilitation. *Journal of Family and Economic Issues*, 26(3), 395-417. <https://doi.org/10.1007/s10834-005-5904-7>
- Yalçın, S., Yıldırım, İ., & Akan, D. (2016). Öğretmenlerin iş yaşam kaliteleri ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 205-224. <https://doi.org/10.17556/jef.49471>
- Yavuz-Tabak, B., Şahin, F., & Tabak, H. (2018). İlköğretim kurumu öğretmenlerinin işkoliklik düzeyleri ile örgüt sağlığına ilişkin algıları arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 610-621. <https://doi.org/10.17679/inuefd.469687>
- Zenciroğlu, S., & Sadık, F. (2018). Investigating teachers' attitude and beliefs about classroom management through their perceptions of the quality of the school life. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 47(1), 126-150. <https://doi.org/10.14812/cufej.388334>

EXTENDED ABSTRACT

School quality is defined as how students, teachers, administrators, and support staff feel happy and safe in schools that develop individuals personally, socially, and academically (Mok and Flynn, 2002; Sarı, 2007). Like students, teachers' feelings of safety and satisfaction with their time at school will make them happier individuals and encourage them to see themselves as a part of the school, both in and outside. This will positively impact teachers' educational outcomes within the school and their out-of-school environment (Arıkan and Sarı, 2016).

Teachers' professional competence is related to the quality of school life (Kumaş and Deniz, 2010). It is known that the quality of school life has an impact on teachers' personal lives as well as their school

experiences (Yalçın, Yıldırım and Akan, 2016). Therefore, in addition to the quality of teachers' school life, work-life balance is a concept that affects professional performance and has been studied by researchers (Ekinci, 2021). Work-life balance is the balance between an individual's work and private life (Akın, Ulukök and Arar, 2017).

Work addiction is important in maintaining work-life balance (Dilek and Yılmaz, 2016). Work addiction, which affects teachers' ability to efficiently fulfill their duties in the field of education (Nacar, 2019), is also used as workaholism, commitment to work, professional commitment, and dedication in the literature (Dilek and Yılmaz, 2016; Ekinci, 2021; Meriç, Çiftçi, Yurtal, 2019; Yavuz-Tabak, Şahin, and Tabak, 2018). Work addiction can be defined as the desire and performance to work enthusiastically outside of the task and individual financial needs (Apaydın, 2011). Kluft and Kleiner (1988) defined work addiction as dependence on the work itself rather than its results (as cited in Apaydın, 2011). According to definitions in the literature, work addiction in the teaching profession is seen as integration with the institution and superior efforts towards the job. Teachers' high work commitment levels can contribute to achieving educational goals. Teachers with high work commitment will be eager to do more than their profession requires (Yalçın, Yıldırım and Akan, 2016).

Teachers' quality of school life can be affected by work-life balance and work dependency. Therefore, examining the impact of work-life balance and work dependency on the quality of school life is important. Additionally, teachers' quality of school life can also be affected by demographic variables. This study aims to predict teachers' quality of school life using demographic characteristics, work-life balance, and work dependency variables. For this purpose, the impact of these variables, selected as predictors of quality of school life, on quality of life was examined. In the decision tree analysis of the importance ranking of predictor variables affecting quality of school life, the following questions were sought, in order:

- What is the significance of demographic characteristics in predicting teachers' quality of school life?
- What is the significance level of variables in predicting teachers' quality of school life with the total scores of work-life balance and work dependency?
- What is the significance level of the work-life balance sub-dimensions and work dependency sub-dimensions in predicting teachers' quality of school life?

This study, which focuses on the effects of work-life balance and work dependency in predicting teachers' quality of school life, is a predictive correlation type of research, one of the correlational research types. The research population consists of teachers working in different school types in a metropolitan province in Central Anatolia. The sample consists of 515 teachers working in two primary schools, five middle schools, and five high schools, which were reached through the convenience sampling method to represent this population. The quality of school life, work-life balance, work dependency, and personal information form were applied to teachers working in 12 schools in a metropolitan province in Central Anatolia in the 2020-2021 academic year. The data collection tools

were delivered to the teachers online during the data collection process. The research was conducted within the scope of the ethics committee decision numbered 208 dated 29.12.2020 of the Erciyes University Social and Human Sciences Ethics Committee. Four different measurement tools were used in the research. Data collection tools are the Personal Information Form, the Quality of School Life Teacher Scale (QLSTS), the Work-Life Balance Scale, and the Work Dependence Scale.

The decision tree method was used to determine the significance of variables in predicting the perceived quality of school life by school administration. CH-i-squared Automatic Interaction Detection (CHAID) analysis was used to automatically categorize variables appropriately for the analysis. Data analysis was conducted using SPSS.

The research found that weekly instructional hours are the most significant variable that collectively impacts the quality of school life. Research findings indicate that teachers' increased workloads and busy schedules negatively impact their job satisfaction and overall quality of life (Bogler, 2001; Skaalvik and Skaalvik, 2017). Furthermore, teachers' increasing weekly instructional hours reduce the time they can dedicate to rest, preparation, and professional development, leading to negative emotional consequences such as burnout, stress, and loss of motivation (Kyriacou, 2011). Teachers' weekly teaching hours stand out as the most important variable that jointly explains the perceived quality of school life in terms of school administration, feelings toward school, student-student communication, status, and the curriculum. Accordingly, as teachers' weekly teaching hours increase, their perceived quality of school life regarding school administration, feelings toward school, student-student communication, status, and the curriculum decreases. Indeed, the literature frequently emphasizes that excessive workload and busy schedules negatively affect teachers' perceptions of school administration and organizational commitment (Skaalvik and Skaalvik, 2011; Van Maele and Van Houtte, 2012). A busy work schedule limits teachers' participation in school administration, weakens their collaboration with the administration, and can decrease satisfaction with administrative processes (Day and Gu, 2010). Teachers' working conditions and excessive workloads reduce the quality of their work life (Demir, 2016).

Having children is another key variable affecting the quality of school life. Teachers who have been working at their school for fewer than six years and who do not have children have been found to have a higher quality of school life from the perspective of school administration than those who do. This result suggests that teachers' family responsibilities, combined with their workload, make work-life balance difficult. It has been determined that work-life balance has a greater impact on teachers' overall quality of school life than work addiction. In other words, as teachers' work-life balance scores increase, their quality of school life also improves. Indeed, individuals with a high work-life balance can better manage work-related stressors, experience lower burnout levels, and perceive the school environment as more supportive (Voydanoff, 2005). When the overall quality of school life is predicted by all sub-dimensions of work-life balance and work addiction, work addiction is the factor with the highest impact. Findings in the literature support the findings of the current research.

The research found that as teachers' weekly teaching hours increase, their quality of school life decreases. Classroom teachers have fixed teaching hours. However, because subject matter teachers' teaching hours can vary, teachers' teaching hours should be adjusted to avoid creating excessive workload. This can help teachers achieve work-life balance and increase their perception of the quality of school life. To raise teachers' awareness of the factors that influence the quality of school life, various seminars or in-service training programs can be organized using the results of similar studies. Studies utilizing qualitative data collection methods should address teachers' quality of school life, work-life balance, and work engagement. The current research findings could be further enhanced with an experimental research design.

This study, despite its contributions, also has some limitations. Because the data were obtained using a convenience sampling method, the generalizability of the results requires different sampling methods and data from different regions. Therefore, future research should utilize random sampling and collect data from different geographic regions to compare with existing research results. A study involving teachers working in different regions could determine the impact of the sociocultural structure of these provinces on teachers' quality of school life. Based on teachers' opinions, this study could be expanded by incorporating the opinions of school administrators. By identifying the factors affecting school administrators' perceived quality of school life, recommendations can be developed to improve the quality of school life. The current research findings could be further enhanced with an experimental research design.